

bağbahçe

TEMA

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 12 TEMMUZ-AĞUSTOS 2007 FİYATI: 3 YTL

Yaz Aylarında
Bahçemiz ve Bitkiler

Tırmanıcı Bitkiler

Çardak Yapımı

Maydanoz

Alıç

Ölümünü Bekleyen Ağaç...
Ova Karaağacı

Plastik Kaplara
Yeni İşlevler

Soğanlı Bitkilerin
Yetiştirilmesi

Yaz Aylarında
Güller

Alıç

(*Crataegus* L.)

Sonbaharda Anadolu kasabalarında ipe tespah gibi dizilerek satılan alıç (*Crataegus*), “yemişen” adıyla da bilinir. Sarı, turuncu, kırmızı renklerdeki olgun meyvelerinin lezzetli olan etli kısmı yenir.

Alıç, Gülgiller (*Rosaceae*) familyasındandır. Alıç türleri, çalı ya da ağaç şeklinde ve dikenlidir. Yaprakları üç loplu, karşılıklı dizilmiştir. Nisan - mayıs aylarında açan çiçekleri, küçük, uzun saplı ve kokuludur. Çiçekler, beş taç yapraklı ve beyaz - pembe renklidir.

Kuzey yarımkürenin ılıman bölgelerine yayılmış, 280 alıç türü mevcuttur. Ülkemizde yetişen 20 tür alıçtan, *Crataegus monogyna* ve *Crataegus pentagyna* en yaygın olanlarıdır. *Crataegus monogyna*'nın meyveleri kırmızı renklidir. Türkiye’de yetişen türlerden, geyikdiken (*Crataegus orientalis* Pallas ex Bieb.) ve kuşyemişi [*Crataegus tanacetifolia* (Lam.) Pers.], küçük bir elma görünümündeki iri meyveleri ile ayırdedilir.

Avrupa Farmakopesine göre, *Crataegus monogyna* Jacq. emend Lindm. türlerinin yaprak ve çiçekleri (*Crataegi folium cum flore*) drog olarak kullanılır. Bu drogdan elde edilen ayarlı sıvı ekstre (*Crataegi folium cum flore extractum fluidum quantificatum*) ile ilk iki tür ve hibritlerinden elde edilen meyveler (*Crataegi fructus*) de drog olarak kullanılabilir.

Alıç’ın bileşiminde, flavonoidler (rutin, hiperozit, vitesin, asetil vitesin ve türevleri) ile oligomerik prosiyanidinler (katesin ve epikatesin)’den başka aminler (kolin); triterpenik asitler (ursolik, oleanolik, krateolik); fenilpropanoit türevleri (klorojenik ve kafeik asitler); vitaminler; mineraller (bilhassa potasyum tuzları); proteinler ve şeker bulunur. Alıç çiçeği ve yaprağının tedavi etkisinde, içeriğindeki flavonoid ve prosiyanidinler birlikte sorumludur.

Alıç yaprağı ve çiçeği ile bunlardan hazırlanan preparatlar, kalp damarlarını gevşetir ve kan dolaşımını düzene sokar. Tansiyonu düşük kişilerde, kalp kasının kasılmasını (tonusunu) artırır. Kalp atış hızını ve metabolik fonksiyonu düzenleyerek pompalama gücünü yükseltir; yani pozitif inotropik etki gösterir. Romatizma gibi iltihabi durumlarda tedavi edicidir. Ayrıca sakinleştirici, idrar söktürücü, ishal kesici, kan basıncını düzenleyici etkileri vardır. Damar sertliği ve konjestif kalp yetmezliğindeki olumlu etkilerinin yanı sıra hazımsızlıkta da önerilir. Tansiyon düşürmek için beta-bloker ilaç alan kişilerde, hafif tansiyon yükseltici etkisinden dolayı dikkatli olunmalıdır.

Alıç’ın tedavi edici etkisi, uzun süre kullanımda görülür. Kronik kalp hastalarının, diğer tedavilerle birlikte kullanabileceği güvenilir bir drogdur. Tedavi dozunda zehirli değildir; vücutta birikme veya alışkanlık yapmaz. Bilhassa yaşlı hastalarda, sürekli olarak en az altı hafta alınması gerekir.

Toz droğun günlük dozu, en çok 5 g'dır. Çayını hazırlamak için, bir çay fincanı kaynar suya, bir çay kaşığı (1.5 g) drog ilave edilir; 15 dakika bekletildikten sonra süzülür ve içilir. Günde, üç dört fincan içilebilir. Bir alıç çayı formülü de alıç çiçeği, alıç yaprağı ve oğulotu (*Melissa*) yaprağının, herbirinin eşit miktarda alınarak 100'e tamamlanması şeklindedir. Açıklandığı şekilde hazırlanan alıç çayı, sabah akşam birer fincan içilir.

Alıç tentürü, bir kısım droğun beş kısım etil alkolle (%45) perkolasyonu ile hazırlanır. Günde üç kez, bir bardak suya 10-20 damla damlatılarak içilir. Alıç sıvı ekstresi, %25'lik etil alkolle 1:1 oranında hazırlanır ve günde 0.5-2.0 ml (60-120 damla) içilir.

Kuru ekstre ise, günde üç kez 50-300 mg ağız yoluyla alınır. Sıvı ekstreler, New York Kalp Birliği'nin (NYHA) sınıflamasına göre, "Fonksiyonel Kapasite Sınıf II"ye karşılık gelen kalp yetmezliğinde etkilidir.

Alıç çayı ve tozu, asabi kalp rahatsızlıkları ile kalp ve dolaşım bozukluklarını düzenleyici olarak kullanılır. Toz droğun gliserinde bekletilmesiyle hazırlanan maseratın günlük dozu 50 damladır ve günde üç kez ağızdan alınır.

Alıç preparatlarının kullanım süresi sınırsızdır. Ters ve yan etkileri yoktur. Mutasyon veya kanser yapmaz; teratojenik (ceninde deformasyon) etkisi yoktur. Olumsuz bir veri bulunmamasına rağmen, genel kural olarak,

hamilelik ve emzirme dönemlerinde kullanımı önerilmez.

Alıç uygulanan tedavilerde, altı haftalık kullanım sonrasında semptomlarda iyileşme görülmezse; ya da bacaklarda ödem (su toplanması) oluşursa hekime danışılmalıdır. Kalp bölgesinde, kollara, göğüse, enseye yayılan ağrılar oluşursa ya da nefes alma zorluğu çekilirse, mutlaka tıbbi müdahale gerekir.

K. Hüsnü Can Başer
Prof.Dr.; Anadolu Üniv. Eczacılık Fakültesi
Fotoğraflar: K. Hüsnü Can Başer

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlı olup tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta, tedavinin mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

